

Inauguració de les obres de la reforma arquitectònica i museogràfica del Castell de Cardona

Dossier de premsa

Index

Intervenció	3
Nous recursos turístics i millores arquitectòniques al castell	3
Síntesi històrica.....	4
Cardona durant la Guerra de Successió	5
Intervenció de l'Agència Catalana del Patrimoni Cultural	6
- Projecte de senyalització del Castell de Cardona	7
- Projecte de museïtzació de la Casamata. Espai 1714	8
Les obres acabades entre el 2011 i el 2014	10
Altres obres programades per a l'actual exercici.....	12
Conjunt de la intervenció realitzada.....	13

Intervenció

El Departament de Cultura ha realitzat obres de rehabilitació al Castell de Cardona per tal de completar-ne la seva reforma arquitectònica i la seva museïtzació. Les actuacions que s'hi han dut a terme, que s'inauguren coincidint amb els actes de celebració del Tricentenari, inclouen la senyalització turística de tot el monument, la museïtzació de l'espai de la Casamata, l'adequació dels baluards i la impermeabilització de la coberta de la Col·legiata de Sant Vicenç.

Nous recursos turístics i millores arquitectòniques al castell

Aquest conjunt de les obres realitzades de senyalització i museïtzació del Castell de Cardona, que el Departament de Cultura ha materialitzat a través de l'Agència Catalana del Patrimoni Cultural, han suposat una inversió de 223.000€.

A nivell arquitectònic, les obres han consistit a impermeabilitzar la coberta de la Col·legiata de Sant Vicenç, afectada per filtracions d'aigua i desprendiments de pedres, finalitzar els treballs de restauració dels baluards i posar en marxa una nova línia elèctrica per millorar la instal·lació de llum del conjunt de la fortalesa.

La resta d'actuacions han permès dotar el monument de nous recursos turístics amb la instal·lació de la senyalització turística del castell i la museïtzació de la Casamata. La nova senyalització està formada per 36 elements que identifiquen els principals punts d'interès de la fortalesa i que expliquen la història del castell, des dels seus orígens fins a l'actualitat.

Síntesi històrica

Entre els segles XVI i XVII, Europa va viure un procés de transformació gradual en termes bèl·lics. Les armes de foc es van imposar arreu i tot el continent va adoptar noves solucions defensives que van alterar els cànons medievals. Les construccions baluardades amb artilleria van esdevenir el símbol d'una nova època. Des de llavors, els conflictes militars que van assolir Catalunya van contribuir a modificar el Castell de Cardener, un procés de transformació que es va iniciar després de la guerra dels Segadors, o de Separació (1640-1652), va continuar amb la guerra de Successió (1702-1715) i es va perllongar durant la guerra del Francès (1808-1814) i el convuls segle XIX.

L'esclat de la guerra de Successió va aplegar a Catalunya i als altres regnes hispànics –en la més estricta clandestinitat– tots els sectors contraris als Borbó. Al Principat, el moviment austriacista va esdevenir més precoç i més ampli des d'un punt de vista social i territorial perquè va encarnar la defensa de les constitucions i llibertats del país, amenaçades per la nova dinastia. La repressió contra l'austriacisme va anar creixent a mesura que ho feia també el moviment i va donar nous arguments a la seva causa.

A l'ermita de Sant Sebastià (Vic–Santa Eulàlia de Riuprimer), alguns petits nobles i propietaris rurals, que havien estat oficials dels fusellers de muntanya a les anteriors guerres contra França, van signar el pacte dels Vigatans. Aquest document avalà els ambaixadors catalans Antoni de Peguera i Domènec Perera, que signaren, a Gènova, amb Mitford Crowe, ministre plenipotenciari de la reina Anna, un acord d'aliança amb Anglaterra. Per aquest acord, s'obtingué el compromís d'Anglaterra de respectar i protegir les Constitucions Catalanes,

mentre que el Principat donaria suport a un desembarcament aliat per coronar l'arxiduc Carles d'Àustria (tractat de Gènova, 20 de juny de 1705).

La Junta General de Braços, o Parlament de Catalunya, no va acatar els tractats de pau internacional d'Utrecht i, al juliol del 1713, va proclamar la guerra a ultrança contra el Borbó. Així, es va iniciar un setge sobre Barcelona que es perllongà durant més de tretze mesos. A la resta del Principat, si bé en un primer moment Castellciutat també es posà sota obediència catalana, només la fortalesa de Cardona es va oposar de manera continuada als exèrcits de les Dues Corones. En el darrer any de guerra, el castell de Cardona es convertí en el centre de la resistència a l'interior del país.

Entre l'estiu del 1713 i el del 1714, les tropes franceses i castellanques van assetjar Barcelona per terra i mar i la van bombardejar amb més de quaranta mil projectils. La ciutat va capitular l'11 de setembre de 1714. Era la fi de l'Estat català.

Cardona durant la Guerra de Successió

La fortalesa de Cardona va ser la plaça militar catalana que va resistir més enfront l'exèrcit borbònic durant la guerra de Successió. Des del setembre del 1705, la vila s'havia posat sota l'obediència de Carles III, l'arxiduc, i així es va mantenir durant tot el conflicte.

L'any 1711, el Castell de Cardona va patir un dels setges més durs que és recorden. Entre els dies 13 de novembre i 22 de desembre de 1711, Cardona va ser assetjada per un gran exèrcit borbònic format per més de deu mil soldats i dirigit pel tinent general comte de Muret. La fortalesa disposava d'una guarnició defensora d'uns dos mil soldats a les ordres del general comte d'Egkh. Ocupada la vila el 17 de novembre, els borbònics instal·laren tres bateries de canons i dispararen contra la fortalesa durant trenta-cinc dies. La guarnició defensora, afeblida per la intensitat dels bombardejos, va resistir amb coratge, fins que va arribar l'exèrcit d'alliberament, que es va enfrontar als borbònics els dies 21 i 22 de desembre. La victòria aliada en la batalla del setge de Cardona va permetre allargar la guerra en un moment en què els borbònics eren numèricament superiors.

A finals del 1713, abandonada Catalunya pels exèrcits aliats que havien pactat la pau d'Utrecht, només van resistir a l'ocupació borbònica Barcelona i Cardona. Un any després, amb la derrota de la capital catalana l'11 de setembre, el duc de Berwick va exigir l'entrega del Castell de Cardona com a condició per evitar que la població barcelonina fos represaliada. Tanmateix, el coronel Manuel Desvalls es negà a rendir la plaça al·legant que només podia donar credibilitat a les ordres directes dels seus superiors de Barcelona i que, per tant, no podia donar per bones les notícies aportades per l'enemic.

La fortalesa de Cardona va capitular el 18 de setembre de 1714, una setmana després de la caiguda de Barcelona. La seva entrega va ser una de les condicions principals imposades pel mariscal duc de Berwick. Tot i així, el governador Manuel Desvalls, carregat de coratge, va exigir al mariscal comte de Montemar unes capitulacions honorables que es formalitzaren en vint-i-tres

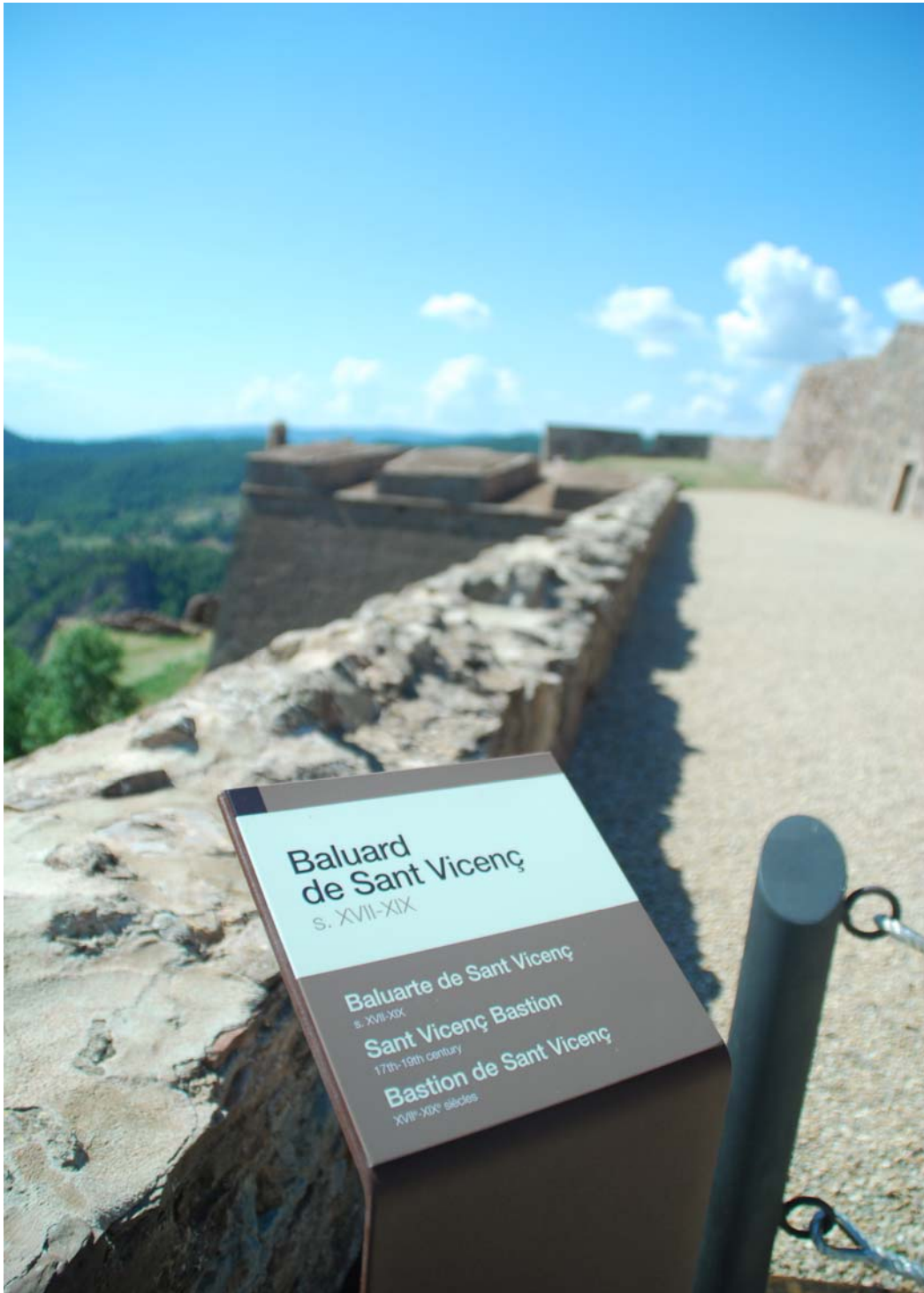
articles. La capitulació de Cardona, respectava per escrit la vida i les hisendes dels soldats i oficials que residien a la fortalesa i de tots els habitants de la vila de Cardona.

Al principi del segle XX, la comandància militar va ser suprimida i la fortalesa va quedar en estat d'abandó. El 1931, la canònica de Sant Vicenç va ser declarada Monument Nacional i, l'any 1949, la resta del conjunt patrimonial. Des del 1976, acull un parador de turisme. L'any 2001, la gestió i conservació del castell de Cardona van ser transferides a la Generalitat de Catalunya.

Intervenció de l'Agència Catalana del Patrimoni Cultural

La intervenció de l'Agència Catalana del Patrimoni Cultural en l'adequació i millores arquitectòniques i museogràfiques del castell, finançada per la Comissió del Tricentenari, va dirigida sobretot a conèixer més en profunditat i a explicar el castell en època moderna com a conjunt destinat a usos militars. L'Agència vol donar valor i mostrar les importants fortificacions que signifiquen la corona de baluards del castell, convertint-lo en una veritable fortalesa inexpugnable.

- Projecte de senyalització del Castell de Cardona

La fortificació de Cardona ha passat per diferents fases des del s.XVII. Després de la guerra dels Segadors (1640-1652), Es va fortificar el vell castell medieval amb paràmetres moderns. El primer projecte va ser obra de l'enginyer Ambrosio Borsano i data del 1682. A partir d'aquesta data, es va construir una primera corona de baluards al voltant del castell ducal, encara sense fossat exterior i camí cobert. Durant la guerra de Successió (1702-1715), el Castell de

Cardona ja comptava amb elements típics de la fortificació moderna: els baluards i les bateries exteriors. L'única obra nova d'una certa importància va ser el polvorí principal, situat als peus de la col·legiata. A partir de la guerra del Francès (1808-1814), la fortalesa de Cardona va viure els canvis més importants en termes estructurals i bona part de les obres exteriors es van fortificar de manera notable. Es van enderrocar i refer els vells baluards més malmesos i es va reforçar tota la resta. Es va transformar l'església en caserna i es va completar el reducte exterior o bonet. Els treballs de reforç van continuar fins a la guerra del Francès, amb la construcció de la casamata.

El projecte de senyalització del Castell de Cardona està dividit en tres fases: la primera, els senyals direccionals que ajuden a recórrer d'una manera més efectiva tot el recinte; per un altre costat, els senyals identificatius que permeten conèixer en tot moment quin element arquitectònic estem observant i, per últim, la senyalització explicativa on s'ha es narra la història del Castell però fent èmfasi en la construcció moderna, en els baluard i la Casamata, l'antic polvorí.

Tota la senyalística s'integra totalment dins l'estètica i la estructura del castell i el seu emplaçament, no distorsionant i millorant l'accés i la visita per als usuaris.

D'aquesta manera, s'obre una nova manera de visitar el castell que és a través de la història més recent, a través dels successos dels segles XVIII i XIX a través dels seus baluard, des del punt de vista d'una fortalesa mai derrotada.

- Projecte de museïtzació de la Casamata. Espai 1714

Durant el segle XVIII, la casamata era un emplaçament d'artilleria que, amb força seguretat, protegia el camí cobert, petites avançades circumdants i un polvorí d'abast del castell. En plena guerra del Francès (1812), la casamata es va fortificar completament gràcies a la construcció de murs molt sòlids que van cobrir tot l'espai. Des de llavors, disposa de dos nivells: un primer, cobert a mode de búnquer i amb cinc canoneres per a les respectives peces d'artilleria, i un segon, superior i a l'exterior, amb quatre troneres. La sala estava destinada al magatzem d'armes i al polvorí d'abast. Aquest darrer servia per avituallar les bateries circumdants, evitant el desplaçament al magatzem general bastit sobre l'antiga casa dels Canonges. En tota la fortalesa es conserven tres polvorins d'abast: el de la casamata, el de Sant Vicenç i el de Sant Carles. La casamata, també considerada semibaluard, és una de les obres més sòlides de tot el conjunt defensiu.

Dins la Casamata, s'ha dissenyat i realitzat l'anomenat Espai 1714, destinat a explicar la guerra de Successió en general i a Cardona en particular.

L'Espai 1714 queda dividit en tres espais diferenciats:

El primer espai, tot just entrant al recinte on trobarem una sala-taller per realitzar activitats durant tot l'any. D'aquesta manera, la Casamata deixa de ser un espai només expositiu i passa a tenir un us en d'altres activitats culturals.

Un segon espai, la sala principal que ens trobem just endinsar-nos dins el polvorí, que s'ha museïtzat amb plafons explicatius i diversos interactius sobre l'estructura de la fortificació en un costat i en l'altre uns plafons on s'explica la Guerra de Successió. També hi trobarem un audiovisual on ens anirà narrant la guerra al Castell de Cardona.

Finalment, una tercera sala destinada per un costat a relatar la guerra a Cardona, posant en enfasi tres elements museogràfics importants:

- 1- Les còpies digitalitzades de la Capitulació de Cardona el 18 de setembre de 1714.
- 2- Videomàpping sobre el setge de 1711 al castell per part de l'exèrcit borbònic.
- 3- Un interactiu on trobarem el nom de tots els combatents del castell durant la capitulació i l'armament utilitzat.

La intervenció de l'Agència Catalana del Patrimoni Cultural sobre l'adequació i millores arquitectòniques i museogràfiques ha estat per relatar la història del castell en la època moderna, per descobrir el baluards i obrir al visitant una nova visió de la nostra història a través de la fortalesa inexpugnable.

Les obres acabades entre el 2011 i el 2014

Les obres que aquest mes de juny s'inauguraran són aquelles acabades entre el anys 2011 i el 2014. En concret són :

1. Les obres de les voltes i la coberta de la col·legiata de Sant Vicenç de Cardona
2. Les obres de consolidació del talús de contenció de la col·legiata.
3. Obres de restauració dels baluards de Sant Vicenç i Santa Maria.
4. Les obres d'escomesa de mitja tensió, nova estació transformadora (ET), adjudicades per Infraestructures de la Generalitat de Catalunya, SAU.
5. Obres de consolidació i protecció de la muralla

El conjunt de les obres realitzades entre 2011 i juny del 2014, tenen un import de 1.133.916,69 €

-1. Obres de les voltes i coberta de la col·legiata de Sant Vicenç de Cardona

A través d'un conveni marc de col·laboració entre el Departament de Cultura, el Departament de Territori i Sostenibilitat i l'empresa Cedinsa, per al patrocini de la restauració de béns culturals, Cedinsa a través de Natur System, han realitzat durant el 2014, les obres de restauració de les voltes i coberta de la col·legiata del castell. El projecte i direcció han estat a càrrec de l'arquitecte Xavier Guitart. La direcció arqueològica a estat a càrrec de Josep M. Vila. Les obres han tingut un cost de 352.284 €

A causa d'humitats procedents de la coberta, es van desprendre trossos de morter de les voltes, que amenaçaven la seguretat dels visitants. Va caldre protegir l'interior de tota la nau de la col·legiata amb xarxes, en tant no es realitzessin les obres que resolguessin les patologies.

Per tant, aquestes obres s'han realitzat per a resoldre el conjunt de danys, lesions, degradacions i desperfectes detectats a l'intradós de les voltes, murs interiors, cobertes, façana de ponent i interior del campanar de la col·legiata.

-2.- Obres de consolidació del talús de contenció de la col·legiata

Aquestes obres d'urgència, les va adjudicar el Departament de Cultura al 2013. Aquest talús estava en estat crític i calia evitar la seva total ensulsiada. El projecte i direcció van ser a càrrec de l'arquitecte Xavier Guitart i de l'arqueòleg Josep M. Vila.

Les obres van ser realitzades per l'empresa Urcotex i van tenir un import total de 146.319 €

Van consistir en resoldre els danys, lesions, degradacions i desperfectes detectats per assolir la consolidació del talús que dona suport al basament i mur de contenció del sector de llevant de la Col·legiata, que en feien perillar la pròpia estabilitat de l'església.

-3.- Obres de restauració dels baluards de St. Vicenç i Santa Maria

Entre el 2009 i el 2011 es van realitzar les obres de reparació i consolidació del nivell superior del baluard de Santa Maria i Sant Vicenç, adjudicades pel

Departament de Cultura a l'empresa constructora Urcotex. L'import de les obres va ser de 281.942 €. El projecte i la direcció han estat a càrrec de l'arquitecte Xavier Guitart. La direcció arqueològica a estat a càrrec de Josep M. Vila.

Aquestes obres van consistir en la consolidació i reparació constructiva dels murs i muralles, troneres i garites que conformen el nivell superior del baluard de Santa Maria, per assegurar-ne el manteniment, la conservació, la protecció, la reinterpretació històrica i alhora garantir la seguretat, no solament de l'element, sinó també de les persones i de la carretera d'accés al recinte fortificat, que passa als peus del baluard. La recuperació dels nivells interiors van permetre la reutilització dels desguassos històrics d'evacuació de les aigües pluvials i sobretot l'obertura dels espais als visitants.

Quant al baluard de Sant Vicenç, es van recuperar els desguassos i cotes de nivell original, a fi d'assolir la reinterpretació històrica d'aquesta part de la fortificació (pavimentació, evacuació d'aigües pluvials, proteccions, etc.), així com garantir-ne l'accessibilitat i la seguretat de les persones.

4.- Obres d'escomesa de mitja tensió i nova estació transformadora (ET),

Aquestes obres han estat promogudes pel Departament de Cultura i adjudicades el 2014 per Infraestructures de la Generalitat de Catalunya, SAU. El projecte i direcció han estat a càrrec de l'arquitecte Xavier Guitart i l'enginyer J. A. Benavides. La supervisió arqueològica ha anat a càrrec d'Ainoa Pancorbo i han tingut un import de 241.284,07 €. Les obres han estat realitzades per l'empresa Teyco.

A la dècada dels anys 70 es va ubicar el Parador de Turisme al Castell de Cardona. Va ser quan es va instal·lar la estació transformadora privada, per a cobrir les necessitats de funcionament del Parador. Quan el Ministeri de Defensa va cedir l'any 2001 el castell a la Generalitat de Catalunya, no es va fer cap instal·lació pròpia. el Parador va cedir una línia de poca capacitat, que havia de servir per a totes les necessitats del monument (il·luminació monumental, equips que utilitzen els gestors/vigilant del monument, control de clima i usos administratius del vigilant...). Actualment la situació ja era insostenible, atès que la línia era incapaç de poder subministrar energia elèctrica per abordar les necessitats d'un monument que ha d'estar a l'abast del públic. Sobretot ara, que s'ha obert una exposició permanent al nou centre d'interpretació (amb diferents equips audiovisuals) a la Casamata.

Tot això ha obligat a instal·lar una nova estació transformadora exclusiva, propietat del Departament de Cultura que permeti alimentar totes les instal·lacions gestionades per l'Agència i segregar-les del Parador.

-5.- Obres de consolidació i protecció de la muralla

El 2013 el Departament de Cultura va adjudicar diferents obres d'implantació de mesures de seguretat i protecció a diferents parts de les fortificacions del castell a fi i efecte d'augmentar la seguretat, poder reduir el nombre de tanques de protecció i augmentar el circuit visitable.

Aquestes obres han estat:

- Obres de protecció sobre el mur de contenció del vial sota el talús de llevant de la Col·legiata, per tal de garantir la seguretat dels vehicles i de les persones. El projecte i direcció han estat a càrrec de l'arquitecte Xavier Guitart i l'empresa constructora va ser Urcotex. Aquestes obres tingueren un import de 24.006,62 €
- Implantació de baranes i proteccions de seguretat i protecció a les troneres dels baluards del Castell de Cardona, a l'hora que consolidar i/o restaurar mínimament els brancals de les troneres, que delimiten els espais a protegir. Aquestes obres tingueren un import de 62.966 €. El projecte i direcció han estat a càrrec de l'arquitecte Xavier Guitart i l'empresa constructora va ser Urcotex.
- Implantació d'elements de tancament i seguretat al baluard de Sant Vicenç. El projecte i direcció han estat a càrrec de l'arquitecte Xavier Guitart i l'empresa constructora va ser Construccions Guardiola SL. Tingueren un import de 25.115 €

Altres obres programades per a l'actual exercici

Aquest any, la Direcció General d'Arxius, Biblioteques, Museus i Patrimoni té altres obres programades al Castell de Cardona, a banda de les recentment acabades, totes destinades a millorar la seguretat del visitant. Unes estaran promogudes pel Servei de Patrimoni Arquitectònic i altres per l'Agència Catalana del Patrimoni Cultural.

Aquestes obres seran:

- Mesures de protecció i millora del drenatge al baluard de Santa Maria: 7.091,50€
- Proteccions a les troneres dels baluards de Sant Carles, Sant Sebastià, Sant Pere i la Torre: 31.190€
- Repicat de l'arrebossat de la torre de la Minyona (712€)
- Consolidació del portal de Sant Josep (8.614€)

L'import total d'aquestes obres és de 47.607,50 €.

Conjunt de la intervenció realitzada

El departament de Cultura porta anys treballant per a la recuperació del Castell de Cardona y el que suposa per al coneixement del passat històric del país.

Les muralles, la col·legiata, el claustre, la capella de Sant Ramon i la torre de la Minyona del Castell de Cardona són propietat de la Generalitat de Catalunya. El monument és gestionat a través de l'Agència Catalana del Patrimoni Cultural.

L'any 2002, el Servei de Patrimoni Arquitectònic va encarregar el Pla Director del Castell de Cardona, que va servir, entre d'altres, per a ordenar i prioritzar les diferents actuacions de restauració i adequació per a la visita. Entre totes les obres realitzades, podem destacar les següents:

- 2005: obres de restauració de la torre de l'Homenatge o de la Minyona.
- 2006: obres de restauració del claustre i l'entorn.
- 2003-2013: obres diverses de consolidació de les muralles .
- 2009-2011: obres de restauració de la Casamata i la muralla que delimita l'antic accés al Castell de Cardona, aquestes, adjudicades pel Ministerio de Cultura (IPCE)

El conjunt de les obres realitzades entre 2005 i 2010 tenen un import de 2.505.818,58 €.

Podeu aconseguir més fotografies dels Castell de Cardona i de la intervenció realitzada a :

<http://bit.ly/ruta1714cardona>